MUISTIO

17.2.2017

Asiantuntija Jari Konttinen

Eduskunnan tarkastusvaliokunnalle

K 17/2016 vp Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle toiminnastaan 2016 valtiopäiville: Yritystukien vaikuttavuus

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on pyytänyt Elinkeinoelämän keskusliittoa (jäljempänä EK) kuultavaksi yritystukien vaikuttavuudesta osana Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) vuosikertomusta. EK kiittää mahdollisuutta tulla kuulluksi ja esittää seuraavaa.

VTV toteaa, että elinkeinoelämän edistämisen vaikutuksia on vaikea arvioida ja tuilla voi olla myös ristiriitaisia vaikutuksia tai ei-toivottuja sivuvaikutuksia. Lisäksi todetaan, että arviointien laatua tulisi parantaa, innovatiivisten ratkaisujen julkisia hankintoja tulisi lisätä, sekä viranomaispäätösten ennakoitavuutta tulisi parantaa uusien investointien edistämiseksi. EK tukee VTV:n esittämiä arvioita ja ehdotuksia.

Elinkeinoelämän lähtökohta on, että **tuet eivät lähtökohtaisesti kuulu markkinatalouteen**, koska ne muun muassa vääristävät kilpailua. Ne voivat kuitenkin olla perusteltuja painavista syistä: niillä vauhditetaan, kasvua ja uusiutumista, niillä paikataan markkinapuutteita, tai niillä tasoitetaan kansainvälisen kilpailukyvyn eroja. Kaikki Suomen keskeiset kilpailijamaat myöntävät yritystukia.

Tukien hyväksyttävyyttä voidaan arvioida myös niiden tuomien ulkoisvaikutusten avulla: esimerkiksi tutkimus- ja kehittämistoiminnan avustukset yrityksille ulottuvat uuden tiedon leviämisen myötä laajemmalle yritysjoukolle ja yhteiskuntaan.

Suorat yritystuet ovat vuonna 2017 noin 1,3 miljardia euroa. Lisäksi yritystukiin lasketaan erilaisia **verotukia**, jotka ovat verolainsäädännössä tukemistarkoituksessa määriteltyjä poikkeuksia verotuksen normaalista perusrakenteesta.

Valtiovarainministeriön listaamat verotuet eivät ole yritystukiin verrattavia tukia, sillä todellista verojärjestelmää verrataan sellaiseen teoreettiseen verojärjestelmään, jossa ei olisi mitään poikkeuksia. Osa verotuista on täysin teoreettisia, sillä nykyoloissa ei olisi mahdollista toteuttaa verojärjestelmää, jossa kyseinen vero kerättäisiin täysimääräisenä – esimerkiksi pörssiosakkeiden kaupan vapautus varainsiirtoverosta (n. 2 mrd. euroa). Ylipäätään valtaosa verotuista kohdistuu laskennallisesti yksityishenkilöihin eikä yrityksiin.

Yritystukien kokonaismäärään lasketaan myös tukia, joilla on selkeästi muita poliittisia perusteita kuin yritysten tukeminen. Esimerkkinä voidaan mainita starttiraha, jolla tuetaan alkavan yrittäjän henkilökohtaista toimeentuloa.

EK korostaa, että elinkeinoelämä on selkeästi nettomaksaja, yhteisöverotuotot ovat reilusti yli kolminkertaiset suoriin yritystukiin verrattuna. Vuonna 2014 Suomessa maksetut yritystuet suhteutettuna bruttokansantuotteeseen olivat hieman yli Euroopan unionin jäsenmaiden keskiarvon.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
PL 30 · Eteläranta 10, 00131 Helsinki · Puhelin 09 42020
etunimi.sukunimi@ek.fi · www.ek.fi · Y-tunnus 1902799-1 · Kotipaikka Helsinki

17.2.2017

Kansallinen uudistettu yritystukilainsäädäntö astui voimaan 1.7.2017. Lakiin on kirjattu hyvän tuen periaatteet. Yritystukineuvottelukunta toimii poikkihallinnollisena yhteistyöelimenä ja lausunnonantajana sekä kehittää yritystukijärjestelmää. Yritystukijärjestelmä on kehittynyt pitkällä ajanjaksolla ja sen selkeyttämiseksi on jo tehty paljon.

EK katsoo, että yritystukijärjestelmää tulisi kehittää seuraavin periaattein ja toimenpitein:

- Yritystukijärjestelmän kehittämistä ja fokusointia tulee jatkaa. Tuet ovat hyväksyttävissä, jos niillä kyetään vauhdittamaan uudistumista, täydentämään markkinapuutteita tai tasoittamaan kansainvälisiä kilpailukykyeroja. Muilla perusteilla myönnettyjä tukia tulisi arvioida erityisen kriittisesti.
- Uudistumista edistävät tuet, esimerkiksi tutkimus- ja kehittämistoiminnan avustukset on useaan otteeseen todettu hyödyllisiksi[1], sillä niillä jaetaan yritysten riskejä aineettomiin investointeihin ja vauhditetaan yritysten ja korkeakoulujen yhteistyötä. Tiedon leviämisen kokonaishyöty muodostuu suuremmaksi kuin yksityisen yrityksen hyöty.
- Yritystukijärjestelmän läpinäkyvyyttä ja tuloksellisuuden arviointia tulee lisätä tavoitteena parempi tehokkuus. Yritystukijärjestelmän hallinnon tehokkuutta lisäämällä saataisiin säästöjä.
- Yritystukien vaikuttavuuden arviointiin olisi luotava yhteismitalliset kriteerit
    - Esimerkiksi tuella luodut työpaikat, tuen vaikutus kasvuun ja tuen myöntämisen hallinnolliset kustannukset
- Yritystukineuvottelukunnassa tulisi olla riittävän laaja elinkeinoelämän ja sidosryhmien edustus

[1] Ks. esim. ETLA https://www.etla.fi/wp-content/uploads/ETLA-Raportit-Reports-70.pdf